

Center d'informaziun alla tgina dil Rein

Proposta per in concept turistic dalla scola aulta per tecnica ed economia a Cuera

DA MARTIN CABALZAR

■ **La tgina dil Rein füss ina destina-ziun singulara per excursiuns, premisa ei denton ch'ella vegn «vendida» meglier. A quella conclusiun vegn ina grupp da project dalla scola aulta per tecnica ed economia da Cuera suenter haver studegiu la situaziun el liug.**

Dalla grupp da project ch'ei stada la jamna vargada a Mustér han fatg part: Bernadette Arpagaus, Michèle Frei, Daniel Baumgartner, Steffl Gäwiler, Zinela Beganovic, Linda Mettler, Yves Biosche, Anita Roffler, Blu Cretti e Claudio Sutter. Sco quei la grupp da lavur accumpignada dil docent per turissem Andrea Schocher constatescha seigi la «tgina dil Rein» che füssi ina destinaziun singulara per excursiuns insumma buca signalisada ed ins hagi negin access alla senda dalla fontauna. Insumma seigi igl entir sistem d'informaziun rudimentars e risguardi buca ils basegns dil hosp. Perquei hagi la grupp elaborau ina proposta per in concept da menaschi e da formaziun per in Center d'informaziun alla tgina dil Rein.

Augmentar l'attractivitat turistica dalla tgina dil Rein

La finamira dalla grupp da lavur ei stau da render la tgina dil Rein turisticamein pli attractiva e migliurar sia reputaziun. Ella valetaziun dil project hagi ins era vulliu risguardar ils aspects economics, ecologics, socials e politics, scrivon ils students. Sco grond impediment per la realisaziun dil Center d'informaziun tgina dil Rein considereschan ils students la finanziaziun. Cundiziun seigi ch'ils daners investai sepaghien a liunga vosta e portien la finala in recav da valor. Malgrad ch'ins hagi buca saviu risguardar tut ils detagls el scart temps disponibel, ein ils students perschuidi ch'ins sappi migliurar cun pintgas investiziuns l'attractivitat e reputaziun dil Pass Alpsu.

Situaziun da partenza

Il Rein nescha spel Lag da Tuma e terminescha siu viadi suenter 1324 kilometers per sbuccar a Rotterdam ella Mar dil nord. Duas sendas differentas meinan alla tgina dil Rein e duas ustrias cun in grond parcadi envidan ils passants da far in paus. Lur apparenza taxeschan ils students denton sco paupretta e desolata, las duas ustrias ein separadas entras la via da transit. Sil parcadi dat ei neginas tuarettas publicas. Las sendas ein buca signalisadas e las indicaziuns silla carta da viandar ein pauc precisas. Igl ault dil pass sesanfla al cunfin grischun/uranes, quei ch'engrevieschi magari la cooperaziun. Plinavon dat ei neginas tablas d'informaziun el liug e sin internet. Ins supponi apparentamein ch'ils passants seigien informai. Quei ein els buc, aschia ch'il persunal da servis vegni bumbardaus permanentamein cun damondas. Quei sappi cuntentar ni hosp, ni ustiers.

Migliurar informaziun e signalisaziun

La finamira primara ei d'animar dapli passants da far in paus sigl Alpsu e da discuvierer da leu anora la tgina dil Rein. Per render attentis il hosp a quella attraziun unica stoppien els vegnir informai e guidai cun signals da traffic, tablas d'informaziun e guidai a moda directa sillas sendas existents. Las tablas d'informaziun ston esser capeivlas per in e scadin e vegnir actualisadas permanentamein. Sigl ault dil pass duei vegnir installau en in liug central in center d'informaziun. Igl access alla tgina dil Rein ei garantida entras duas sendas. Fertion che la senda cuorta duei vegnir concepida sco senda tematica per famiglias cun affons cun informaziuns davart flora e fauna, duei l'otra esser destinada per viandonts rutinai e sportists. Ella vischinonza dil lag duei vegnir installau in plaz da pausadi cun fueinas e grils.

Cun atenziun han representants dallas vischnauncas dalla Cadi e dalla Region Surselva persequitau ils projects presentai dils students da turissem.

Center d'informaziun

Damai ch'igl ei semussau che l'infrastructura existenta sil Pass digl Alpsu ei buca adattada vul ins plazzar sco alternativa sil cunfin denter Grischun ed Uri dus containers che vegnan duvrai per bardigliar la rauba sils bastiments e che duein scaffir ina relaziun cul Rein sco via da transport. Sin pliras modas e manieras vul ins tematisar: l'aua dalla fontauna dil Rein e las specialitads culinaricas dalla regiun. Ils purs duein haver la pusseivladad da vender sin ina fiera mensilur products indigens e l'aua dalla fon-

tauna dil Rein duei vegnir emplenida giu en butteglias e vendita.

Il project quenta cun investiziuns da rodund 53 000 francs. Damai ch'il project porta buca in recav direct stuess l'investiziun da basa vegnir finanziada entras las vischnauncas, ils cantuns e las organizaziuns turisticas. Ord vosta ecologica vulan ils students dar duida atenziun al problem dils rumians e schanegiar ton sco pusseivel la flora e buca disturbar la fauna. Da pign interess turistic ein ils edificis militars. Ina buna cooperaziun sur cunfin denter Gri-

schun ed Uri seigi indispensabla per la reussida dil project, accentueschan ils planisaders.

Sustegn dallas vischnauncas

Sco quei che il coordinatur da project Michael Isler ha tradiu a LQ beneventan las vischnauncas participadas da principi il project ch'intenda da render pli attractiva la tgina dil Rein. Quei seigi bunas premissas per la realisaziun dil project e minimeschi las barrieras politicas che sappin giugar ina rolla centrala per l'acceptanza e finanziaziun dil project.

In cowboy pign ei en mintgin

Ueli Pfister dessegna dapi sis onns il «little cowboy» per La Quotidiana

DA SUSI BEARTH / ANR

■ **Il comic «little cowboy» cumpara mintgamai il venderdis silla davosa pagina da La Quotidiana (mira pagina 16). Avon gleiti sis onns ha Ueli Pfister entschiet cun quella seria ed il venderdis vargau ei il 325avel little cowboy cumpariu.** Cun ina successiun da dus tochen quater maletgs raquenta Ueli Pfister historiettas ord la veta d'in pign cowboy. «Little cowboy» ei in umet cun jeans, camischa da quaders, libroc e tschenta. Sia noda-casa ei in'immensa capiala da cowboys che cuviera ses eglis. Il bia sesa el sin siu cavagl ed era il lasso maunca sin strusch in maletg. Entginas historiettas dil cowboy striuneschan in surrir sillas fatschas dil lectur. Tier autras po enqualin sedumandar tgei ch'il designader vul propi communicar ed enqualgadas sesenta il lectur schizun pertuccaus. «Per mei datti mellis da cowboys sin quest mund», di Ueli Pfister ch'ei oriunds da Vuorz e habitescha a Basilea.

Inspiraus dil mintgadi

Tenor Ueli Pfister han ils vers cowboys – quels che stuevan prestar dira lavur – existiu mo cuort temps. Ils cowboys libers che san adina far valer lur meini seigien figuras misticas creadas dall'industria da divertiment e da film. Persunas che hagian da far nuot culla realitad dil ver cowboy. En little cowboy para tut da semischedar empau. El ei ina figura simpatica ed era siu collega, il Gioni, ei in tip ch'ins savess entupar empau daper-

Ueli Pfister ei il designader dil «little cowboy» che cumpara mintga venderdis en La Quotidiana.

FOTO S. BEARTH

tut. Gioni ei quella figura che tschenta savens en damonda quei che little cowboy fa. «El ei vestgiu pli modern – empau sco ils giuvens d'ozildi – mo atgnamein ei era el in cowboy», declara

il designader Ueli Pfister. Il bab da dus giuvens va negliu senza siu cudischet ed in rispli. El cudischet fa el notizias e pintgas skizzas da situaziuns ch'el observa el mintgadi, sin via, ni era d'experienschas

ch'el fa sez. Aschia han las ideas per malegiar ils comics aunc mai muncau ad el: «Las tematicas schaian sin via ed ein infinitas», di Ueli Pfister che ha empriu da malegiar comics a moda autodidacta. Per designar ina historia impunda el ina tochen tschun uras. Ils originals malegia el cun pennel e tusch sin fegls d'aquarel A3.

In cowboy sco ti ed jeu

Suenter haver frequentau las scolars a Vuorz ha Ueli Pfister fatg a Winterthur gl'empredissadi da serrer da maschinas. Beinspert eis el puspei turnaus ella patria ed ha gudignau ses daners cun exequir empau da tuttas lavurs. Tochen ch'el ei sedecidiu per tut in'otra direziun e ha frequentau a Basilea la scola d'art applicau. Duront quei temps ha el fundau famiglia ed ei ha giu num gudignar il paun da mintgadi. Aschia ha el fundau 1995 cun in'amitga da studi igl agen atelier da grafica Schmutz e Pfister a Titterten, Basilea. Little cowboy ei buca mo «by Ueli» sco il designader segna ses maletgs – na – per part semantifestescha el era sez en quella figura. Ils comics ein sia pisuon ed era ina transformaziun da causas ch'occupeschan el. Ils comics ein era in'emprou da sedistanziar da problematias.

Ir a vitg

Ueli Pfister ei buca ella natira e careza las muntognas. Pigl um da 51 onns eis ei denton era fetg impurtont da discuerer e star da cumpignia. «Pli baul vegneva

quei tgrau bia pli fetg, il schinumnu – ir a vitg – si mises fuva enzatgei fetg bi ed impurtont», seregorda el. Duront far lavur cumina ni pertgirar la biestga vegnev'ei discutau empau dil tut. Era las vietas tiels vischins da mises fuvien bunas caschuns per dar ina paterlada denter umens ed era per dar empau la bucca. «Quellas discussiuns ein probablamein il fundament per mias historias», di Ueli Pfister. Cun sias figuras derasa el in agen humor. Il designader ri bugen ed ei fascinatus dil humor engles, il humor schetg: «Senza humor va ei buc, humor ei il paun da mintgadi.» Ei seigi era impurtont da saver rir sur da sesez e magari era en situaziuns seriusas.

Cuort e bien

Num: Ueli Pfister
Naschiu: 10 da matg 1956
Premi: Emprem premi per scenari al Festival da comics a Lucerna
Spisa preferida: cuschina taliana
Bubronda preferida: aua, vin e gervosa
Lectura preferida: comics, Leo Tuor, G. H. Muoth ed auters scribents romontschs mo era americans.
Comics preferi: Il marinari Corto Maltese dil designader talian Hugo Pratt; Simpsons ed auters.
Carezia ei: Saver amar enzatgei senza spetgar anavos enzatgei

Prestaziuns ecologicas vegnan indemnisadas memia mal

La regenza s'exprima davart las disposiziuns executivs tar la PA 2011

DA GIERI ANTONI CAVIEZEL

■ **La regenza grischuna è mo per part perencletga cun las disposiziuns executivs tar la politica agrara 2011 (PA). Las indemnisaziuns ecologicas sajan per part memia bassas ed ils pajaments directes na sajan betg colliads vi da prestaziuns supplementaras.** La finamira da la PA 2011 è da reducir ils meds che vegnan impundids per sustegnair ils pretschs. Las subvenziuns d'export vegnan stgassadas ed ils daners duvrads enstagl per pajaments directes independents da la produczion. Duanas per garnizi e pavel vegnan sbassadas.

Malgrà che la regenza grischuna è da l'avis che differentas disposiziuns dal pachet d'ordinaziuns procurian per ina meglieraziun giavischada tar l'equiliber ecologic haja il project tschertas mancanzas. Prestaziuns impurtantas per l'ecologia vegnian per part anc adina indemnisadas memia pauc.

Tenor las indicaziuns da *Valentin Luzi* digl uffeci per agricultura e geoinformaziun saja il Grischun dal maini che las contribuziuns per pastiras extensivas stuessian vegnir indemnisadas meglier. La regenza saja era da l'avis ch'il concept d'intretschar surfatschas ecologicas stoppia vegnir formulà pli precis per pudair trair a niz dapli contribuziuns.

Per l'autra sajan ils pajaments directes liads mo marginalmain vi da prestaziuns supplementaras, di la regenza. *Valentin Luzi*: «Il Grischun propona sut quest pretext d'indemnisar meglier spundas cun impediments per la cultivaziun sco per exempel crappa ch'ins sto segar enturn, ma astga betg dismetter.» Era tar la tgira da prads e pastiras cun plantas veglia ins dapli daners per las prestaziuns. «Ins na vul dentant betg mo dapli daners per la lavur, mabain er obliar per exempel las alps da rumir pastiras e cumbatter zerclum.»

Tenor la regenza s'augmentian cuntinuadamain las pretensiuns a las puras ed als purs sco er lur lavurs administrativas. En quest grau stoppia ins simplifitgar tut quai che saja pussaivel.

Svanescha la cultivaziun dals ers alpins dal tut?

Quitads sa fa la regenza er pervi da la politica dals pajaments directes da la confederaziun en il sector da la cultivaziun dals ers alpins. Ils ultims sis onns è la cultivaziun da graun en il Grischun sa diminuda da 299 a 105 hectaras. Ina culpa essenziala per quai portan las cundiziuns per retrair las contribuziuns per la consumaziun da pavel setg. Pervi da las novas cundiziuns da la confederaziun per retrair las contribuziuns che sa basan sin il dumber d'animals vegn la cultivaziun dals ers

alpines a svanir – fin sin il tirc – dal tutfatg en il Grischun.

Valentin Luzi è da l'avis che 2000 francs per hectara fissia in'indemnisaziun correcta. «Quella summa correspunda a la sperdita d'in pur sch'el trai a niz questa surfatscha cun segar.» Pli-navant custia in tala subvenziun nagut a la confederaziun. I sa tractia da nagut auter che da spustar quels daners da la produczion da pavel sin la cultivaziun dad ers.

La fin dal quint sa tracti da spindrar in bain cultural. «Sche la produczion da garnizi daventa en ina regiun propi marginala lu na rendi era betg da mantegnair ina maschina da segar e scuder. Per consequenza svaneschan era las conuschientschas da la cultivaziun dad ers en muntogna.»

La regenza è perencletga cun la proposta che las controllas dals manaschis agriculs stoppian vegnir coordinadas. Percunter refusa ella in'accreditaziun dals posts chantunals che fan las controllas.

Era davart las contribuziuns ad alps da vatgas na va il Grischun betg perina cun las disposiziuns executivs tar la politica agrara 2011. Il temp d'alpeggiaziun giochia ina rolla memia centrala en la calculaziun da las contribuziuns. *Valentin Luzi*: «L'infrastructura per in'alp da vatgas è tuttina auta sch'ins chargia quella sur 100 dis u sch'ins sa alpegiar quella mo 90 dis.

FOTO A. CADONAU

Atun e primavaira en ina giada

■ (lq) Quel mailer flurescha e porta maila en medem mument e quai durant il mais settember. Chatta il mailer che

flurescha han *Tina e Peter Jan-ki* a Vuorz en il curtin sperchassa. Almain sis fluras han els dumbrà vi dal mailer. Sto esser

che la natira sezza ha magari problems da s'orientar a las stagiuns. Sche tut gartegia è il mail da quella flur madir il favrer.

GRISCHUN / SVIZRA

1030 personas senza lavur

(lq) Il chantun Grischun ha nudà l'avust 1030 personas senza lavur. Quai munta ina quota da in pertschient. En paregliaziun cun il mais avant è il dumber sa sminuà per 25. Da las 1030 personas senza lavur èn 560 dunnas e 470 umens. Il pli grond dumber da personas dischoccupadas dumbrà la gastronomia ed il commerzi cun 220 respectiv 167 persunas. L'avust eran 71 personas cun dischoccupaziun da lunga durada registrads en il Grischun. En Svizra han 100 757 personas nagina lavur, quai èn radund milli dapli ch'il mais passà. L'Uffizi per industria, mastergn e lavur dal Grischun ha era registrà 1214 personas senza lavur che tschertgan ina plazza. I sa tracta da personas che sa participeschan da programs da scolaziun u da lavur u persunas che han tschertgà il servetsch dal Center regional d'intermediaziun da lavur.

Ottmar Hitzfeld a Tavau

(lq) Tschient managers da l'economia internaziunala e personas prominentas sa participeschan da las «Discussiuns d'interprenders» dals 13 e 14 da settember a Tavau. Tranter auter è il trener da Bavaria Minca *Ottmar Hitzfeld* da la partida.

Chatschadur sa disgrazià mortalmain

(lq) En in culm a St. Antönien en Purtenza è in chatschadur sa disgrazià ier la damaun mortalmain. A la tschertga da selvaschinas è l'um da 30 onns sa glischnà sin pastg bletsch e cupitgà en ina plauunca verticala 25 meters en in vallun.

Tenor la regenza èn las indemnisaziuns ecologicas per part memia bassas ed ils pajaments directes na sajan betg colliads vi da prestaziuns supplementaras en las disposiziuns novas tar la politica agrara 2011. FOTO P. DE JONG

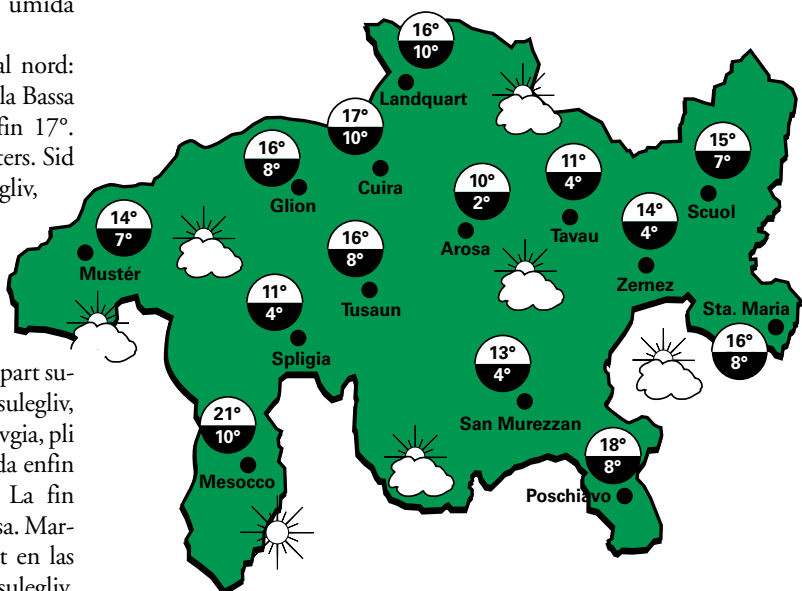
L'AURA

In pau pli chaud, mo uschiglio in pau dal tut

Situaziun generala: Aria umida arriva vers las Alps.

Oz: Grischun central e dal nord: Per part sulegliv, surtut en la Bassa ed en las muntognas. Enfin 17°. Cunfin da 0° sin 3000 meters. Sid ed Engiadina: Pil pli sulegliv, Enturn 22°.

Prognosa: Grischun central e dal nord: Sonda per lung las Alps da l'ost surtratg. Dumengia l'emprim surtratg e pli tard per part sulegliv. Glindesdi a bun'ura sulegliv, pli tard surtratg. Mardi plievgia, pli tard scleridas. Sid: Da sonda enfin glindesdi pil pli sulegliv. La fin d'emna in pau surtratg e bisa. Mardi per part surtratg, surtut en las muntognas, uschiglio detg sulegliv.

OZ
DIE SÜDOSTSCHWEIZ
 Die Davoser Kinderklinik zieht 2008 definitiv um
Bündner Tagblatt
 Roger Federer bei den US-Open im Halbfinal
 SO e BT pon ins cumprar al kiosch

Blers juvenils fan diever dal numer 147 da la Pro Juventute. KEYSTONE

Agid telefonic apprezia

(lq) Passa 55 000 discurs da cussegliaziun telefonics ha la Pro Juventute manà l'onn passà cun uffants e juvenils. Quai èn 18 pertschient dapli ch'en l'onn precedent. En media èn quai 150 discurs a di ch'èn vegnids manads sur il numer 147 cun umans giuvens en mise-

rias. Il pli savens èn vegnidas dumondas tar ils temas amur, amicezia e sexualitad. Ulteriurs temas èn stads famiglia, dependenza, scola, professiun e violenza. 90 pertschient dals telefons èn vegnids da la Svizra tudestga, set da la Romandia e trais dal Tessin.

LITTLE COWBOY by Ueli

CHEU FREDA EI ABER STAGN DA CAC D'UORS!
 SAVESSES AUNC HAVER RASCHUN!

CHEU! - SA TGEININ CHE QUEI ERA STAU?
 HA-TI RIDISCHEN-TGEI MANTUN!

SAS SCO ILS CANADES SAN DESTINGUER, TENOR IL CAC DIGL UORS DA TGEI UORS, CH'EI SETRACTA?

QUEI EI USSA A MI SCHI LUNG SCO LAD! SCHE MO BUC IGI UORS EI GEST DAVOS QUELLA CAGLIA!

SCH'EI HA EN BRUNSINS D'UORS EI CAC EIS EI STAU IN GRIZZLY!
 TI EIS IN HUORA TAMAZZI!

www.littlecowboy.ch 326